Pestessy József

O – Á

Oázzunk – de helyesen!

Tévedés ne essék, nem a csecsemő első hangnyilvánulásairól lesz szó az alábbiakban, hanem a mai latin–görög nyelvhasználatban gyakorta helytelenül használt szóösszetételek, szókapcsolások közötti hangról, illetve írásban: betűről. S ez a két hang, illetve betű – ritkán az ötödik latin declinatióhoz tartozó szók esetében – az *e* s némelyik görög ragozásban az *i*.

Ismételjünk át alapvető nyelvtani szabályokat. Nézzük a latin szóalkotást (fictio verborum). Változtatás nélkül sem a görög, sem a latin nem helyezett egymás mellé két szót úgy, mint a magyar, ha összetett szót kívánt létrehozni. Mi mondhatjuk: *padláskulcs*, *pincekulcs*, *gyermekláncfű*, *kutyatej*. Ők azonban két főnevet vagy melléknevet pusztán egymás mellé téve nem alkotnak új, összetett szót. A görög is, a latin is az első tagon végez változtatást: a görög dativusba, a latin ablativusba helyezi azt.

Ekkor születik meg az összetett szó (verba iuncta). A második tag neveztetik alapszónak (amely az új, összetett szó értelmét adja), ez a verbum nativum, s az első tag a határozószó (mert meghatározza az első tag értelmét), s ez az adverbium.

NÉHÁNY PÉLDA

- Honnan jő a gabona? – A földről: *humo*; faluról: *rure*.
- Honnan hozzák őrölni? – A házból: *domo*.
- Honnan jő a bonctanban egy szalag? – A sípcsontból: *tibia*; a szárkapocsból: *fibula*.

A) Elemezzünk nőnemű, első declinatióhoz tartozó latin szavakat (főneveket), amelyeket határozószóként kötöttek össze a második taggal, a jelzős alapszóval – így, ahogyan a mai gyakorlatban van (hogy csak a legismertebbeket idézzem a mai orvosi műnyelvből: szóban, írásban, szótárban, orvosi lexikonban):

***buccopharyngealis, -e* = pofagarati**
Ragozzuk az első tagot: *bucca* (Nom), *buccam* (Acc), *buccae* (Gen), *buccae* (Dat), *bucca* (Abl). Az ablativus tehát *bucca*. S nincs az egész (egyes számú) szóragozásban *o* hang vagy betű. Helyesen tehát: *buccapharyngealis, - e*.

***vaginoperinealis, -e* = hüvely-gáti**
Ragozzuk ezt is: *vagina* (Nom), *vaginam* (Acc), *vaginae* (Gen), *vaginae* (Dat), *vagina* (Abl). Az ablativus itt is *vagina*. S nincs itt sem a ragozásban *o* betű, így *o* hang sincs. Tehát a helyes ejtés és írás: *vaginaperinealis, - e*.

***tuboovarialis, e* = kürt-petefészki**
S ha ragozzuk a 'kürt' jelentésű latin megfelelőt: *tuba* (Nom), *tubam* (Acc), *tubae* (Gen), *tubae* (Dat), *tuba* (Abl), *o* hang vagy betű itt sincs. Az egyetlen helyes ejtés és írás: az első tag ablativusával kötni össze a két tagot: *tubaovarialis, -e*.

***arteriovenosus, - a, -um* = verőér-vivőéri**
Ragozzuk e szerkezet első tagját: *arteria* (Nom), *arteriam* (Acc), *arteriae* (Gen), *arteriae* (Dat), *arteria* (Abl). Ha megunásig keresgélünk, itt sincs *o* hang vagy betű. Így tehát a helyes ejtés és írás: *arteriavenosus, - a, um*.

***aortodextropositio, -onis* = jobbra helyeződött főverőér**
Ragozzuk a görög főnevet: *aorté* (Nom), *aortén* (Acc), *aortész* (Gen), *aorté* (Dat). Ragozzuk a latin főnevet: *aorta* (Nom), *aortam* (Acc), *aortae* (Gen), *aortae* (Dat), *aorta* (Abl). A görög dativus: *aorté*, a latin ablativus pedig *aorta*. Helyesen tehát: *aortadextropositio, -onis*.

***costovertebralis, -e* = bordai-csigolyai**
E kifejezés szabálytalanságát is bizonyítjuk, mivel *costa* (Nom), *costam* (Acc), *costae* (Gen), *costae* (Dat), *costa* (Abl). A *costo-* összekötés hibás. Így: *costavertebralis, -e* a szabályos írás és ejtés.

***claviculosternalis, -e* = kulcscsont-szegycsonti**
Ragozzuk újfent a 'kulcscsont' jelentésű latin szót is: *clavicula* (Nom), *claviculam* (Acc), *claviculae* (Dat), *clavicula* (Abl). Ne is keressük a rosszat jelentő (ominosus) *o*-t. Helyesen tehát: *claviculasternalis, -e*.

***tibiofibularis, -e* = sípcsont-szárkapocscsonti**
A fentiek alapján: *tibia* (Nom), *tibiam* (Acc), *tibiae* (Gen), *tibiae* (Dat), *tibia* (Abl). Nincs *o* sem ejtésben, sem írásban: Szabályosan tehát: *tibiafibularis, - e*.

***fibulotalaris, -e* = szárkapocscsont-bokacsonti**
Keressük a szárkapocs latinos „összekötő" esetét: *fibula* (Abl). Szabályosan tehát: *fibulatalaris, -e*.

***orbitotemporalis, -e* = szemüreg-halántékcsonti**
Nem lesz meglepetés. *Orbita* (Nom), *orbitam* (Acc), *orbitae* (Gen),

orbitae (Dat), *orbita* (Abl). Az összekötés ablativus alkalmazásával kell történjék a szabályok szerint, így: *orbitatemporalis, -e* a helyes ejtés és írás.

Nos, ezekben az első latin declinatiós szavak ragozásában nincsen *o*. Akkor miért kötöttük össze őket egy *o* betűvel, amikor az egybekapcsolásra csakis az ablatizmus jogos?

B) Elemezzünk most második declinatiós *-us* és *-um* végű hímnemű és köznemű latin szavakat (főneveket vagy melléknéveket), amelyeket határozószóként kötöttek össze a második taggal, az alapszóval:

***sternoclavicularis, -e* = szegycsonti-kulcscsonti**
S most ragozzuk a szegycsontot: *sternum* (Nom), *sternum* (Acc), *sterni* (Gen), *sterno* (Dat), *sterno* (Abl). Új szó képzésében a szegycsont latin formájának ablativusa a használatos: *sterno*. Helyes tehát: *sternoclavicularis, -e.*

***musculocutaneus, -a, -um* = izomi-bőri**
Az 'izom' jelentésű latin főnév ragozása: *musculus* (Nom), *musculum* (Acc), *musculi* (Gen), *musculo* (Dat), *musculo* (Abl). Miután az ablativus alkalmazásával hoztuk létre az összetett szót, az eredmény: *musculocutaneus.* Ez az összekötés is helytálló.

C) S most elemezzünk harmadik declinatiós hím- és nőnemű latin szavakat, amelyek szókapcsolását manapság ugyanolyan helytelenül használjuk, mint az A) pontban leírtakat. Íme:

***frontobasalis, -e* = homloki-koponyaalapi**
A ragozás: *frons* (Nom), *frontem* (Acc), *frontis* (Gen), *fronti* (Dat), *fronte* (Abl). Az ablativus tehát: *fronte.* S nincs a ragozásban itt sem *o* hang vagy betű. Így a szabályos összekötés: *frontebasalis, -e.*

***gastroduodenalis, -e* = gyomor-nyombéli**
Vagyis: *gaster* (Nom), *gastrem* (Acc), *gasteris/gastri* (Gen), *gastri* (Dat), *gastre* (Abl). Igen, az ablativus: *gastre*. S nincs az egyes számú ragozásban egyetlen *o* hang vagy betű. Helyesen tehát: *gastreduodenalis, -e.*

Ha azonban ez a szokatlan alak furcsa a fülnek, egy kis csavarral ezen változtatni tud az, aki járatos a latin nyelvben. Mert mit is kell tennie? Meg kell cserélni a két tagot, előre a *duodenum*ot, hátulra a *gaster*t – mégpedig annak melléknevét, a *gastricus*, *-a*, *-um* formát. Így teljesen helyénvaló (correct) a *duodenogastricus, - a, -um.*

***gastroomentalis, -e* = a gyomorhoz-csepleszhez tartozó**
A *gastér* eredetileg görög szó: *gasztér* (Nom), *gasztera* (Acc), *gasztrosz* (Gen), *gasztri* (Dat). A dativus tehát: *gasztri.* S mivel *o* betű, illetve hang csupán a genitivusban van, a dativusban, a határozóesetben nincs, így görögösen-szabályosan: *gastriomentalis, -e.*

***parietooccipitalis, -e* = a falcsonthoz-nyakszirtcsonthoz tartozó**
Paries (Nom), *parietem* (Acc), *parietis* (Gen), *parieti* (Dat), *pariete* (Abl). Látható, hogy az ablativus: *pariete*. S nincs benne az *o*. Szabályosan tehát: *parieteoccipitalis, - e.*

D) Egy ötödik declinatióhoz tartozó nőnemű latin főnevet is vizsgáljunk meg így, összetételben:

***facioplegia, -ae* = arcbénulás**
Facies (Nom), *faciem* (Acc), *faciei* (Gen) *faciei* (Dat), *facie* (Abl). Az ablativus: *facie*. S a singularisban nincs egyetlen *o* hang vagy betű. Így szabályosan: *facieplegia, - ae.* Lehet azonban ilyen alakban is: *plegia faciei.*

E) Bizonygassunk tovább – nézzünk néhány görög–latin szóösszetételt is.

***iridocornealis, -e* = szivárványhártya-szaruhártyai**
Irisz (Nom), *iridi* (Acc), *iridosz* (Gen), *iridi* (Dat). A dativus tehát: *iridi*. S itt sincs az alakokban *o*. Így tehát: *iridicornealis, -e.*

***glenohumeralis, -e* = ízárokhoz-felkarcsonthoz tartozó**
Gléné (Nom), *glénén* (Acc), *glénész* (Gen), *gléné* (Dat). A dativus megegyezik a nominativussal, *o* itt sincs, mint a mai megszokott írásban. Helyesen tehát: *glenehumeralis, -e.* S ha ez sérti valamely olvasó fülét, hát fejezze ki úgy magát, mint azt az előzőekben ajánlottuk: *humeroglenicus, -a, um.*

F) De ne csak szabálytalanságokról szóljunk. Nem „érdekes módon", hanem helyesen is kötünk össze szavakat, azaz helyesen képezünk összetett szavakat, mint már említettük, a latin második névhajlítás (declinatio) hím- és semlegesnemű szavaiban. Figyeljük meg, mindegyik szabályos. Néhány példa erre kiegészítésképpen:

***calcaneocuboideus, -um* = sarokcsonti-köbcsonti**
Calcaneus (Nom), *calcaneum* (Acc), *calcanei* (Gen), *calcaneo* (Dat), *calcaneo* (Abl). Az összetett szó képzésére szolgáló ablativus tehát: *calcaneo*. Szabályos tehát a *calcaneocuboideus, -um.*

***sternoclavicularis, -e* = szegycsont-kulcscsonti**
Ha megnézzük a *sternum* egyes számú ragozását, az így fest: *sternum* (Nom), *sternum* (Acc), *sterni* (Gen), *sterno* (Dat), *sterno* (Abl). Mivel a szegycsont ablativusa: *sterno*, szabályos az összetettben: *sternoclavicularis, -e.*

***duodenojejunalis, -e* = nyombél-éhbéli**
Ha ragozzuk a második declinatióhoz tartozó semlegesnemű tizenkét ujjnyi belet, ablativusa annak is: *duodeno*. Tehát szabályos kifejezés a *duodenojejunalis, -e.*

Számos példa sorolható még.

G) Nemcsak a latinban, de a görög nyelvtanban is megfigyelhető a szabályos, részeshatározóval (dativus) történő új (összetett) szó képzése. A következőképpen:

***logografosz* = beszédíró, *grafeusz* = írnok**
Mert: *logosz* (Nom), *logon* (Acc), *logu* (Gen), *logo* (Dat). Miután *o* hanggal, illetve betűvel végződik a dativus, így szabályos a *logografosz.*

***akrofülax* = fellegvár**
Az *akrosz* = legmagasabb, legkiemelkedőbb; a *fülax* = oltalmazó. Ha ragozzuk az *akroszt*: *akrosz* (Nom), *akron* (Acc), *akru* (Gen), *akro* (Dat), így jól látható, miszerint a részeshatározó utolsó hangja, illetve betűje: o, az *akrofülax* szabályosan képzett összetett szó.

H) Most pedig vizsgáljunk meg két orvosi eljárást:

aortográfia (Fábián–Magasi szerint)
Szerintem *aortagraphia* vagy *graphia aortae*, amelynek magyarázatát, illetve görög–latin ragozását az előzőekben már megadtuk.

aortocoronarographiás vizsgálat
Mindhárom tag klasszikus szó, s már az A) pontban szóltunk az első latin declinatiós szavak (*aorta*, *corona* stb.) ragozásáról. E vizsgálat szabatos neve lehetne: *examen aortacoronatum, graphia aortae et arteriae coronariae* etc.

I) S ha már oázunk. Vizsgáljuk meg a rövid *o* és a hosszú *ó* viszonyát is mai magyar orvosi nyelvünkben. A latin nyelvben, különösen az időmértékes versekben igen jól érzékelhetjük az *o* hangzását (rövidségét vagy hosszúságát). Jobb, régi szótárak és szövegek jelölték is a betű fölött kicsiny, fekvő holdacskával a röviden ejtendőt, s egy vastagabb, harántul fekvő vonalacskával a hosszan ejtendőt. Így például *Venus*, *Remus* (brevis) röviden ejtendő. A *refrigesco*, a *rana*, a *radix e*, illetve *a* hangja hosszan. A görög ábécében is kettős ejtésű az *o* hang, az omikron és az ómega alakokban.

S most vegyünk sorra „a teljesen hiteles, egyedül jogos, mindenben ajánlott, hivatalos stb." Fábián–Magasi-féle könyvből – mondhatnám szentírásból – néhány szót.

embriológia
Embrüon = újszülött; *logosz* = beszéd, tárgyalás; *logion* = értekezés, tudomány. Tehát: az újszülöttekről szóló tudományos értekezés az *embriologia.* (És figyelem: A méhen belüli életet élőt is újszülöttként tekinti a görög. Az élet szerintük is a fogantatás pillanatától kezdődik, s nem a születéskor. A görög szótári meghatározások szerint az *embrüon* emberi újszülött. Már megvan az élethez való joga.) Az *embriologion* = embriologia. De hogy kerül a magyarul megadott szótári szóba a hosszú *ó*?

neonatológia
Neonatus = újonnan született, jövevény; *logia* = értekezés, tan. Tehát a *neonatologia* az újszülöttkorral foglalkozó tudomány. És hogy kerül a zöld borítású könyv szótári szavába a hosszú *ó* betű?

tuberkulózis
Tuberculum, *-i*, n. = göcs, gumó; *tuberculosis*, *-is*, f. = gümőkórság
És hogyan kerül ebbe a sok tudós férfiú készítette könyv szavába a hosszú *ó*? És hogyan kerül ugyanebbe a szóba a magyar [z] hangot jelölő z betű? A magyarázat olvasható erre vonatkozó munkámban, amelynek címe: *Azok a pösze görögök és latinok.* Mert ennek a szónak kiejtése: [tuberkuloszisz].

***laringoszkópspatula* (!!!)**
Ez a szó a könyv „csúcsa". Így, egybeírva két görög és egy latin szó, magyar *i* betűvel a *larynx*ben, magyar *sz* betűvel a *scopiá*ban, s magyar *s* betűvel a *spatulá*ban. Vajon hogyan keletkezhetett ez a hivatalos szótári szó a könyvben? Mert csupán latinos írással: *larynx* (Nom), *laryngem* (Acc), *laryngis* (Gen), *laryngi* (Dat), *larynge* (Abl); s *scopo*, *-ere*, *scopui* = megvizsgálni, átkutatni; *spatula*, *-ae*, f. = kis keverő kanál vagy lapát. Tehát: *laryngoscop-spatula* (ejtsd: [larüngoszkop-szpatula], mert az *y* [ü]-nek hangzik, az *o* röviden ejtendő, s az *s* [sz]-nek, mert a görög és a latin pösze. Nem ismeri a sistergő, suhogó [s] hangot.

5) S utoljára hagytam a *traumatológiá*t. A *traumá*t – szerencsére – nem téveszti senki. A „*lógiá*"-t viszont mindenki. Higgyék el: nagyon-nagyon csúnya *traumatológiá*t írni. Azonnal észreveszem, hogy nincs klasszikus nyelvi alapja az illetőnek. Sőt, a legősibbet, a legtökéletesebbet – a csodálatos magyar nyelvet sem ismeri. Mert ez a mi mindennapi életünk, szerelmünk, művészetünk: a *traumatologia*.

A teendők. Ügyeljünk kínosan, hogyan kötünk össze két latin–latin, latin–görög, görög–latin, görög–görög szót. Figyeljük meg a szavak nemét, ennek megfelelően hajlítsuk (declináljuk), így tudjuk elkerülni a szabálytalan szóösszetételeket, így tudjuk magunkat pontosan és szabatosan kifejezni élőszóban is, írásban is.

A kérdés: vajon hol tévesztettünk utat, mikor került be ez a töméntelen rossz *o* a klasszikus írásmódba, még feleletre vár.

HOZZÁSZÓLÁSOK

Donáth Tibor
Felesleges annyi példát hozni az első declinációra, a jelenséget két példa is megfelelően bemutatja. A szerző kizárólag a nyelvtani szabályokhoz ragaszkodik, de nem veszi figyelembe, hogy a gyakorlati nyelvhasználatban, a szóösszetételek alkotásában van hasonulás is, így lett a *buccapharyngeá*ból *buccopharyngea*. A harmadik declinatiós *frontebasalis* szörnyű. A negyedik declinatiós *gastraduodenalis* fordította, a *duodenogastralis* nem létezik. Az ötödik declinatiós *iridicornealis* ugyancsak szörnyű.

Válasz a két kérdésre:
1. Aki ortodoxan ragaszkodik bizonyos nyelvtani szabályokhoz az összetett szavak képzésében, és nem él a nyelv hajlékonyságával, a hasonulás alkalmazhatóságával, a kifejezés zenei konszonanciájával, az olyan falba ütközik, mint a szerző.
2. Ha egy terminus technicust nemcsak olvasni, hanem nyelvünkbe fonetikus írással átemelni kívánunk, akkor a magyar nyelvnek megfelelően a hangsúlyok, nyelvünk zeneisége szem előtt tartásával tesszük ezt, így lesz *tuberkulózis*, *anatómia*, *traumatológia* stb. Mert a klasszikus nyelvek tisztelete mellett célunk a magyar nyelv ápolása és gazdagítása.

Laczkó Krisztina
Pestessy professzor dolgozatának okfejtésével úgy tűnik, több probléma is van. Az egyik általános jellegű: a latin–görög alapokon álló orvosi nyelvet nem lehet, nem szabad a klasszikus latinra (görögre) visszavezetni, mert nem ott és akkor keletkezett, hanem a késő latin korszakban, nem tisztán természetes nyelvi képződmény, hanem a szakszavak jó része mesterségesen jött létre (latin alapon görög–latin elemekből akár különböző nyelvekben). Jó példa erre a fenn is említett *tuberkulózis* (*tuberculosis*) főnév. A *tuberculum* 'kis daganat, göcs, gümő' jelentésben a szótárakban is jelzett módon újkori szó, ám például a Finály-szótárban sem találunk *tuberculosis* formát, de a kétkötetes Karl Ernst Georges-félében sem. Nem véletlen. Ugyanis tipikusan orvosi műszó, „hibrid" forma, hiszen a latin főnévi tövön jellegzetes görög képző szerepel, a -σις, amely a görögben igéből (!) képez főnevet a cselekvés elvont fogalmának a jelölésére (lásd *diagnózis* – διάγνωσις, ahol az összetétel utótagja a γνώμω 'mond' ige). Az orvosi műnyelvben azonban ezt a képzőt jellemzően betegségnevek létrehozására kezdték el használni (*cirrhosis/cirrózis, sclerosis/szklerózis, scoliosis/szkoliózis, avitaminózis, fibroelastosis, granulosis* stb.) S hogy hogyan kerül a *tuberkulózis* szóba az *ó* és a *z,* amelyet a magyaros írásmód (jövevényszóvá válás) mutat a kiejtés alapján? Egyrészt a görög képző előtti gyakori ómega (természetes nyelvi képződmény) analógiája, továbbá a magyarban bekövetkező kiejtésbeli nyúlás okán, lásd: διάγνωσις. Másrészt a magyarországi latin eleve nem *sz*-ező volt, különösen két magánhangzó között, s ne feledkezzünk el arról a nagyon jelentős tényről, hogy a magyar nyelv az orvosi műszavakat mely nyelv közvetítésével vette át: javarészt a németből, ahol a *z*-s ejtés természetesnek mondható. Köztudott, hogy a reformkorban a sebészek és a bábák Magyarországon többnyire németül tanultak, így a német nyelv hatása nyilvánvaló (ahogy egyébként a magyarországi egyházi latin kiejtésében is).

Mi a helyzet a *traumatológiá*val? Ennek az orvosi szakterületnek a neve nem a *trauma* szóból ered alapvetően, hiszen akkor hogyan magyarázzuk meg a képző elé illeszkedő *to* elemet. Természetesen nem vezethető vissza a megnevezés a klasszikus latinra vagy görögre, hiszen sokkal későbbi képződmény. Mai nyelvi tudásunk a végződést, amely eredetileg összetételi utótag, szóképző elemnek érzékeli. A mai képző a görög λόγος származéka, jelentése: 'szó, beszéd; értelem; arány'. (Nem véletlen, hogy a *-lógia* számnevekkel alkotva származékot a műalkotások részeinek számát jelöli – egy másik szaknyelvben.) Tehát a következő történt: a -λογια (a középkori latinban *-logia*, az -ια görög képző) végű elvont főnevek analógiájára a végződés képzőelemmé vált elsősorban 'tudomány' jelentésben, s így nem véletlen, hogy éppen például az orvosi szakterületek megnevezésében oly gyakran jelen van: *urológia, neonatológia, nefrológia, onkológia, angiológia, farmakológia, oxiológia, neurológia, radiológia, transzplantológia, reumatológia, ginekológia, patológia, venerológia, immunológia, hematológia, oftalmológia, sztomatológia, pulmonológia, kardiológia* stb. S közmegegyezés szerint éppen az orvosi szakterületek megnevezéseinek leírásakor a magyaros írásmódot használjuk egységesen, azaz a *-lógia* végződésben bekövetkező kiejtésbeli nyúlást jelöljük, ahogy a fenti felsorolásból látható az előtagok magyaros rögzítésével egyetemben. (Természetesen további kérdés, hogy a szakterületek megnevezései közül melyeknek lett magyar formája is, s az idegen eredetű, valamint magyar forma közül melyik használatos egyrészt a köznyelvben, másrészt az orvosi szaknyelvben. Az *onkológiá*t például a köznyelv is így hívja, nem *daganatterápiá*nak, a *reumatológiá*nak nem is alakult ki magyar megfelelője, míg az *oftalmológiá*t tudomásom szerint a szakma is inkább *szemészet*nek nevezi. Ezzel szemben a *traumatológia* használatos így is, illetőleg *baleseti sebészet* formában is.) Visszatérve a *traumatológiá*ra: a *-lógia* végződés előtt a görög τραυματικός (latinos formájában *traumaticus*) 'sebgyógyító' jelentésű képzett főnévben is látható tő, azaz a *traumat-* szerepel, nem egyszerűen a *trauma* szó.

További probléma a dolgozattal, hogy a latin és görög összetett szavak keletkezésének szabályait forrás nélkül írja le, így nem világos, hogy honnan származik az a nyelvi tényként közölt információ, hogy a latin összetett szavak előtagja ablativusban, a görögöké pedig dativusban áll, azaz adverbiumként. Ez önmagában ellentmondó nyelvi tény a tagok nyelvtani viszonyára nézve. A latin és a görög összetételek létrejöttében a klasszikus latinban és görögben legalábbis semmi effélét nem találunk. A latin főnévi összetett szavakat keresgélve (a klasszikus latinra ez a szóalkotási mód nem különösebben jellemző), effélék jutnak eszembe: *agricultura, aquaeductus, legislator, iurisconsultus, iusiurandum* stb. Sehol nem találunk ablativust. Igei utótaggal sem: *crucifigere*, *animadvertere, satisfacere* stb. A nyelvtankönyvek megjegyzése szerint a valódi latin összetételekben ráadásul az előtag gyakran olyan formát mutat, amely a nyelvben egyébként nem fordul elő: *magn-animus, aequi-noctium, grand-aevus, soll-ers* (= *ars*) stb. De nézzük a görög összetételeket. Alakjukra nézve ezek a szavak kétfélék lehetnek, amennyiben a tövek vagy változatlanok, vagy az előtagban, illetőleg az utótagban valamilyen változás történik. Ez a változás háromféle lehet: a) az előtag végéről az α, ο magánhangzó előtt gyakran elmarad: χωρ-άρχης 'országura' (χώρα); b) az α, magánhangzós és ι, υ tövű előtaghoz a mássalhangzóval kezdődő utótag az ο kötőhangzóval kapcsolódik (az α eközben kiesik): χωρ-ο-γράφος 'földreíró'; c) az utótag rövid kezdő magánhangzója gyakran megnyúlik: αν-ώνυμος 'névtelen' (όνυμα). A b) pontra hívnám fel a figyelmet, nevezetesen az ο kötőhangzóra. Sejtésem szerint ez az ógörög összetételi forma vált analógiás szabállyá a tudomány szaknyelvének megalkotásakor (nem csak az orvosi nyelvről van itt szó), így bizony semmi esetre sem beszélhetünk a fenti példák esetében szabálytalanságról, éppen egy teljesen szabályos, későbbi összetételi módozattal állunk szemben.

Pestessy professzor úr ezt írja: „Higgyék el: nagyon-nagyon csúnya *traumatológiá*t írni. Azonnal észreveszem, hogy

nincs klasszikus nyelvi alapja az illetőnek. Sőt, a legősibbet, a legtökéletesebbet – a csodálatos magyar nyelvet sem ismeri." Ennek ellenére én a továbbiakban is szeretnék *traumatológiát* írni – pedig magyar–latin szakos bölcsészdiplomával rendelkezem…

IRODALOM

Fábián Pál–Magasi Péter (szerk.): *Orvosi helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992.

Finály Henrik: *A latin nyelv szótára*. Franklin Társulat, Budapest, 1884.

Georges, Karl Ernst: *Ausführliches lateinisch-deutsches Handwörterbuch*. Hahn'sche Verlags-Buchhandlung, Leipzig, 1879.

M. Nagy Ilona–Tegyey Imre: *Latin nyelvtan a középiskolások számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, é. n.

Maywald József–Vayer József–Mészáros Ede: *Görög nyelvtan*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1978.

Szőke Ágnes: *Eredete nem ismeretlen*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.

MEGJELENT

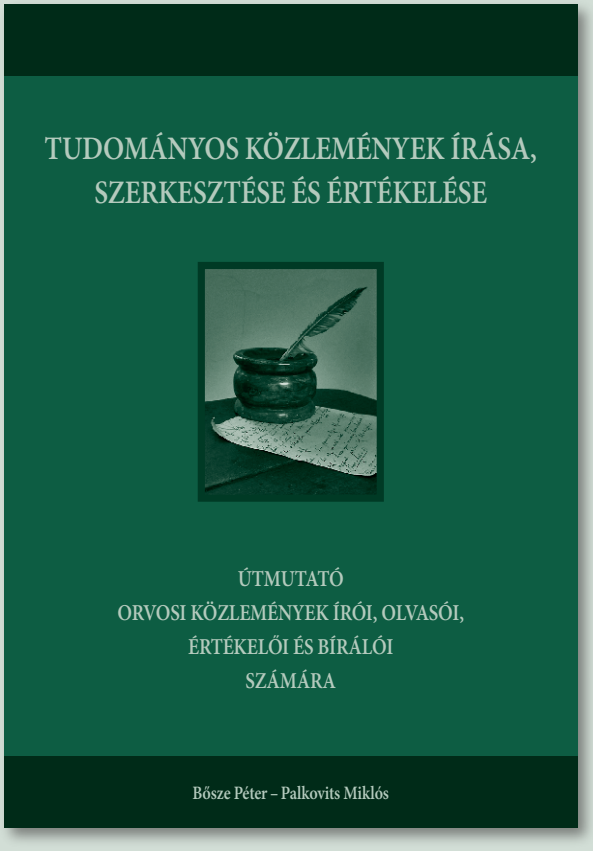

TARTALOM

Bevezetés

A tudományos közlemények fajtái
Bősze Péter

A tudományos közlemények szerkezeti egységei
Bősze Péter

Az eredeti közlemények és azok válfajai
Bősze Péter

Az összefoglaló közlemények
Bősze Péter

Esetismertetések és egyéb közlemények
Bősze Péter

A tudományos közlés szempontjai és etikája
Palkovits Miklós

Az irodalomkeresés lehetőségei: a könyvtárak és a világháló szerepe
Palkovits Miklós

A közlemények írásmódjának általános megfontolásai, a végső kézirat
Bősze Péter

A közlemények szerkesztőségbe küldése, a folyóiratok elvárásai
Bősze Péter, Palkovits Miklós

A tudományelemzés módszerei – a tudománymérésben használt mutatók
Palkovits Miklós

A jövő útjai
Palkovits Miklós

Zárógondolatok

Helyesírási szempontok a magyar orvosi irodalomban
Bősze Péter

Tárgymutató